

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Рівненський державний гуманітарний університет

**ФІЛОСОФІЯ.
ПЕДАГОГІКА.
СУСПІЛЬСТВО**

Збірник наукових праць РДГУ

Випуск 1

Засновано у 2011 році

Рівне – 2011

УДК 1+37+316.3
ББК 87+74+60
Ф-561

Рецензенти: **Закович М.М.** – д. філос. н., професор кафедри культурології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова;

Лісова С.В. – д. пед. н., професор, директор Інституту педагогічної освіти Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука, дійсний член АПСН;

Троян С.С. – д. і. н., професор, завідувач кафедри міжнародних відносин і країнознавства Рівненського інституту слов'янознавства Київського славістичного університету

Ф-561 **Філософія. Педагогіка. Суспільство :** Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. Вип. 1. – Рівне : видавець О. Зень, 2011. – 319 с.

ISBN 978-617-601-024-1

Концепція збірника базується на науковій актуалізації методологічних засад гуманітарного знання і висвітленні духовно-практичного потенціалу наук про людину і суспільство. Розрахований на фахівців гуманітарних і соціально-політичних наук.

УДК 1+37+316.3
ББК 87+74+60

ISBN 978-617-601-024-1

© Рівненський державний
гуманітарний університет, 2011

Головний редактор:

Шугасва Л. М. – д. філос. н., професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету.

Редакційна колегія:

Булига І. І. – к. філос. н., доцент кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету (відповідальний редактор);

Вербець В. В. – д. пед. н., професор, декан художньо-педагогічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету;

Гон М. М. – д. політ. н., професор, завідувач кафедри політичних наук Рівненського державного гуманітарного університету;

Докаш В. І. – д. філос. н., професор, завідувач кафедри соціології Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Дем'янюк Т. Д. – к. пед. н., професор, завідувач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Дичківська І. М. – к. пед. н., професор кафедри педагогіки і психології (дошкільної) Рівненського державного гуманітарного університету, член-кореспондент АПСН (відповідальний редактор);

Жилюк С. І. – д. і. н., професор, завідувач кафедри релігієзнавства Національного університету «Острозька академія»

Литвиненко С. А. – д. пед. н., професор кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Малафійк І. В. – д. пед. н., професор, завідувач кафедри загальної і соціальної педагогіки та акмеології Рівненського державного гуманітарного університету, член-кореспондент АПСН;

Павелків Р. В. – д. псих. н., професор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології, директор Інституту психології та педагогіки, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи Рівненського державного гуманітарного університету, академік Академії наук Вищої школи України;

Пальчевський С. С. – д. пед. н., професор кафедри загальної педагогіки та акмеології Рівненського державного гуманітарного університету;

Петренко О. Б. – д. пед. н., професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Поніманська Т. І. – к. пед. н., професор, завідувач кафедри педагогіки і психології (дошкільної), проректор з наукової роботи Рівненського державного гуманітарного університету, член-кореспондент АПСН;

Постоловський Р. М. – к. і. н., професор, завідувач кафедри всесвітньої історії, ректор Рівненського державного гуманітарного університету, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук, член-кореспондент АПСН;

Саух П. Ю. – д. філос. н., професор, завідувач кафедри філософії, ректор Житомирського державного університету імені Івана Франка, академік Академії наук Вищої школи України;

Стоколос Н. Г. – д. і. н., професор, завідувач кафедри філософії і соціальних наук Рівненського інституту слов'янознавства Київського славистичного університету;

Швецова-Водка Г. М. – д. і. н., професор кафедри бібліотечознавства і бібліографії Рівненського державного гуманітарного університету;

Яроцький П. Л. – д. філос. н., професор, головний науковий спеціаліст Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України.

Друкується за рішенням Вченої ради
Рівненського державного гуманітарного університету
Протокол № 10 від 27 травня 2011 р.

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації:
Серія KB № 17745-6595P

Адреса редакції: кафедра філософії,
Рівненський державний гуманітарний університет,
вул. Остафова, 29, м. Рівне, 33027

ЗМІСТ

Філософія

<i>Гур'янова І. Е.</i>	9	Принцип об'єктивності історії та історичного в пізнанні соціальних явищ
<i>Заглинська Л. В.</i>	22	Філософія економіки ХХ ст. в контексті сучасних соціально-економічних трансформацій
<i>Коберник Н. І.</i>	35	Феномен Кирила і Мефодія: культурно-релігійний аспект
<i>Шугаєва Л. М.</i>	46	Ідейно-світоглядна трансформація православного сектантства в Україні
<i>Шамсутдинова-Лебедюк Т. Н.</i>	54	Глобалізація та іслам
<i>Шевчук К. С.</i>	64	Основні аспекти теорії цінності Романа Інгардена
<i>Шевчук Д. М.</i>	76	Постмодерні виміри політичної філософії

Педагогіка

<i>Безкорвайна О. В.</i>	90	Проблема особистісного самоствердження в педагогічних дослідженнях
--------------------------	-----------	--

<i>Генсіцька- Антонюк Н. О.</i>	102	Роль системи освіти у формуванні гендерної ідентичності особистості
<i>Гудовсек О. А.</i>	110	Естетичне виховання в філософському ракурсі (історичний аспект)
<i>Дем'янюк Т. Д.</i>	120	Теоретико-методологічні засади формування вчителя як конкурентоспроможного фахівця
<i>Дичківська І. М.</i>	129	Інноваційні підходи у побудові виховного простору школи Саммерхілл
<i>Кособуцька Г. П.</i>	141	Діалогічний рівень підготовки майбутнього педагога: теоретико-методологічні основи
<i>Петренко О. Б.</i>	154	Гене́за гендерного підходу до освіти у контексті української філософської думки
<i>Поніманська Т. І.</i>	165	Гуманізм як ціннісна характеристика педагогічної діяльності
<i>Пироженко Л. В.</i>	176	Проблеми підручникотворення у період реформування змісту загальноосвітньої школи (1964-1976 рр.)
<i>Рицька Н. Ф.</i>	186	Педагогічні аспекти гендерного виховання молодших школярів

<i>Сорочинська Т. А.</i>	195	Становлення професійної підготовки майбутніх учителів у педагогічних закладах Рівненщини (1939-1941 рр.)
<i>Тимочко І. Б.</i>	206	Особливості організації напрямів просвітницької діяльності православних братств Волинської губернії
<i>Ціпан Т. С.</i>	217	Формування громадянськості у підлітків в умовах дитячо-юнацьких об'єднань

Суспільство

<i>Булига І. І.</i>	228	Релігійно-церковне життя Волині у контексті політичних трансформацій (1939-1941 рр.)
<i>Ворон О. П.</i>	238	Місіонерська діяльність Римокатолицької церкви в умовах незалежності української держави
<i>Гон М. М.</i>	250	Забезпечення прав етнічних меншин у Другій Речі Посполитій
<i>Дубей В. І.</i>	262	Правові засади співпраці України з ЄС у галузі міжнародних автомобільних перевезень

<i>Жилюк С. І.</i>	272	Роль духовенства Волині–Житомирщини у соборному русі 1920-х рр.
<i>Мишков В. Я.</i>	286	Діяльність митрополита Адріана (Четвергова) в контексті модернізації Російської Старообрядницької православної Церкви
<i>Слесаренко А. В.</i>	296	Чеський андеграунд 70–80-х років ХХ ст.: історико-культурний аналіз
<i>Шеретюк Р. М.</i>	305	Окремі аспекти конверсії греко-уніатів Правобережної України до римо-католицизму наприкінці ХVІІІ ст.

Список використаних джерел і літератури

1. Брайчевський М. Ю. Походження слов'янської писемності / Михайло Брайчевський. – К.: Видавничий дім Києво-Могилянська академія, 2007. – 154 с. – (Книжки викладачів на УКМА; видання 3–те).
2. Власто А. П. Запровадження християнства у слов'ян. Вступ до середньовічної історії слов'янства / А. П. Власто [переклад з англійської]. – К.: Юніверс, 2004. – 490 с.
3. Запровадження християнства на Русі / [Котляр М. Ф., Гломозда К. Ю., Головка О. Б. та ін.] – К.: Наукова думка, 1988. – 252 с.
4. Климчук В. Споконвіку було слово... (Нова метафізика у слов'ян) / Володимир Климчук // Сучасність. – 1999. – № 12 – С. 47–59.
5. Огієнко І. Константин і Мефодій. Їх життя і діяльність / Іван Огієнко. – Вінніпег – Канада, 1970. – 324 с.
6. Українська церква між Сходом і Заходом: зб. наук. праць / Наук. ред. Яроцький П. і ін. – К.: Наукова думка, 1996. – 224 с.
7. Истрин В. А. 1100 лет славянской азбуки / Владимир Истрин. – М.: Изд. академии наук СССР, 1963 – 178 с.
8. Ростовский Д. Жития святых / Дмитрий Ростовский. – Свято-Успенская Почаевская Лавра, 2003. – 931 с.
9. Уханова Е. В. У истоков славянской письменности / Е. Уханова. – М.: Муравей, 1998. – 240 с.

УДК 281.9:291.68(477)

Шугасва Л. М.

ІДЕЙНО-СВИТОГЛЯДНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАВОСЛАВНОГО СЕКТАНСТВА В УКРАЇНІ

У статті на основі філософсько-релігієзнавчого аналізу висвітлюються соціально-духовні витоки православного сектантства в Україні: проаналізовані його течії, характер і динаміка трансформації.

Ключові слова: православне сектантство, соціально-духовні витоки, віросповідні основи, трансформація, містичне духовне християнство, раціоналістичне духовне християнство, хіліастично–есхатологічні течії, харизматичні утворення.

В статтє на основе философско-религиоведческого анализа освещены социально-духовные истоки православного сектанства в Украине: проанализированы различные его течения, характер и динамика трансформации.

Ключевые слова православное сектантство, социально-духовные истоки, вероисповедательные основы, трансформация, мистическое духовное христианство, хилиастически-эсхатологические течения, харизматические образования, неохристианские образования.

The article discusses social and spiritual sources of orthodox sectarianism in Ukraine, based on philosophical and religious analysis. Its main trends, character and dynamics of transformation are being analyzed.

Key words: Orthodox sectarianism, social and spiritual sources, transformation, rational and mystic Christianity, eschato-chiliasm trends, charismatic unions, neochristian unions.

Постановка проблеми. Як і кожна релігія, православ'я протягом своєї тисячолітньої історії переживало істотні кризи, появу нових відгалужень у вигляді єретичних учень, сектантських утворень. Достатньо згадати поживдовлених богомолів, насамкінець – старообрядницький розкол.

Внаслідок того, що старообрядницькі рухи мають свою специфіку і значно уже вивчені, ми акцентуємо увагу, насамперед на науково-малодослідницьких релігійних об'єднаннях духовного християнства, в структурі якого ми виділяємо раціоналістичні об'єднання – духоборів і молокан, містичні утворення христовірів, Старого та Нового Ізраїлю, скопецтва. Ці рухи православного сектантства з'явилися і набули чітких організаційних рис в Україні другої половини XVIII століття.

Подальша трансформація православ'я відбувалася у другій половині XIX ст. – на початку XX ст. із виникненням релігійних об'єднань хіліастично-есхатологічного напрямку: іговістів-

ільїнців («Десне братство»), іоаннітів та мальованці. В цей же період з'являються релігійні об'єднання харизматичного напрямку – підгорнівці, інокентіївці, а в першій половині ХХ ст. – леонтіївці.

До релігійних утворень, які виникли у лоні Православної церкви в радянський період як різновид протистояння тоталітаризму та свого роду протест до офіційного православ'я, належать Істинно православна церква (ІПЦ), Істинно православні християни (ІПХ), Православна Євангельська Апокаліптична церква (ПЄАЦ).

Ми вважаємо, що названі релігійні об'єднання виникають як певна реакція на формалізм, казенність Православної церкви. В його витоках спостерігалось, насамперед, прагнення до духовної і соціальної свободи. В релігійній формі втілились ідеї гуманізації суспільних, людських відносин, відмова від вирішення соціальних конфліктів авторитарно-насильницькими методами. Хоча прагнення до постійного морального удосконалення в окремих релігійних об'єднаннях (у христовірів і скопців) межувало з релігійним фанатизмом, всіх їх об'єднував ідеал вільної людини. Ця тенденція розвитку релігійних утворень заслуговує на особливу увагу релігієзнавців.

Стан наукової розробки проблеми. Актуалізація наукового дослідження православного сектантства посилюється наступними обставинами. Першими дослідниками православного сектантства були чиновники царської влади Росії і православні богослови. Вони оцінювали названий феномен вкрай негативно: православне сектантство оголошувалось шкідливим і політично небезпечним, аморальним і варварським.

Для наукових праць радянського періоду характерний акцент на негативно-критичних аспектах діяльності цих сект, на так званих «реакційних соціальних і політичних проявах їх розвитку». Практикувався спрощений підхід до цього явища як виключно соціального, що і визначило ідеологічну заангажованість їх досліджень.

Істотного значення набуває дослідження цього релігійного феномена в контексті сучасних конфесійних змін в Україні. До 90-х років ХХ ст. соціальна роль православного сектантства

визначалась, насамперед тим, що його доктрина і практика намагалися створити альтернативний існуючому лад у суспільстві. В сучасній Україні сектантські групи православного походження легалізували свою діяльність. Не дивлячись на існуючі трансформації та припинення діяльності значної кількості сект православного походження, цей феномен не може бути забутий. Більшість релігійних об'єднань хіліастично-есхатологічного і харизматичного напрямку, наприклад, леонтіївці, а також позацерковні течії ІПЦ та ІПХ, сьогодні отримали перспективу для розвитку. Про це свідчить наявність молоді у вказаних релігійних об'єднаннях, високий освітній рівень послідовників, стійкість переконань, створення нових общин та розширення географії їх впливу. Відтак, *метою* нашої наукової розвідки постає аналіз ідейно-світоглядної трансформації православного сектантства в Україні.

Виклад основного матеріалу. На основі аналізу джерел та літератури ми вважаємо, що поштовхом для виникнення релігійних об'єднань православного походження послужив розкол Православної церкви у XVII столітті. Цю подію можна було б вважати виключно внутрішньоцерковною. Проте, насправді, розкол стосувався більшості населення Російської імперії. Соціально-політичні і економічні колізії значної частини населення імперії викликали їх негативне відношення не лише до самої держави і до Православної церкви, але і до тих явищ і процесів, які опосередковано були пов'язані з ними. Для цієї частини населення і Старообрядницька церква були лише інститутом придушення особистості, її духовного розвитку. І Православна, і Старообрядницька церкви сприймалися частиною населення як химера невинуватих надій і сподівань. Пошуки власного ідеалу і власного Бога стали причиною того, що великі групи селян, а згодом і міщан не приєдналися до старообрядництва і не повернулись в лоно Православної церкви. Ідеї розколу лягають на благодатний ґрунт світосприйняття частини сільського населення, яке продукує власні незалежні та самобутні теорії. Однією із перших, хто не підтримав розкол і відійшов від Православної церкви була секта христовірів (хлистів), яка власне і заснувала духовне християнство. В кінці XVIII ст. вони з'являються в

Україні, в Катеринославській, Харківській, Тавричній і Херсонській губерніях.

Головною світоглядною рисою течій духовного християнства (христовірів, скопців, духоборів, молокан) є позаобрядове розуміння віри, що в наступний історичний період (друга половина XIX ст.) стимулювало формування віросповідних основ сект хіліастично-есхатологічного напрямку – іеговістів-ільїнців, іоаннітів, мальованці. Віра про вселення Святого духа у вибраних людей стає домінантною віросповідною основою христовірів і скопцтва, джерелом їх пантеїзму та містицизму. В христовірів і скопців ідея боговтілення набуває характеру особистого втілення Христа в засновників та духовних авторитетів

У вченні духовного християнства домінує протилежний дуалізму світогляд – пантеїзм як уява про Бога, світ і людину і єдності, яка приймалась як розчинення природи в Бозі (містичний пантеїзм) чи розчинення Бога в природі (натуралістичний пантеїзм). При цьому в основі цих видів пантеїзму лежала ідея цінності і боготворіння людини.

Духобори і молокани, які відділилися від містицизму христовірів і скопців, в основу свого віровчення поклали пріоритетність людського розуму, який освітлюється божественним світлом і є визначальним в богопізнанні і боговродженні людини. Наперекір пануючій в науковій і богословській літературі думці, що духобори і молокани є одиничною течією раціоналістичного духовного християнства, ми вважаємо, що за христологічною доктриною, есхатологічним очікуванням, соціальною і релігійною практикою, соціальним складом молокани виокремились в повністю самостійне і самобутнє релігійне об'єднання. Духобори намагались втілити свій соціальний ідеал на практиці, що істотно відрізняє їх від христовірів, скопців і молокан. Ідея справедливості і соціальної рівності, як егалітарні риси християнства, стають домінантною віросповідною основою духоборів.

Релігійна доктрина і практика течій духовного християнства виразилась у спробі створення альтернативного існуючому соціального ладу в суспільстві, що привело послідовників цих течій до заперечення соціальних, зокрема майнових, і навіть

статевих відмінностей, легалізації безшлюбності і свободи сексуальних відносин. Ми вважаємо, що насамперед ці інновації духовного християнства і стали головною причиною його поступової трансформації і занепаду.

Релігійні об'єднання хіліастично-есхатологічного напрямку формувалися під дією ідей західних хіліастів-містиків в першій половині XIX ст. в результаті синкретичного об'єднання західних хіліастичних ідей, іудаїзму та язичництва, виникло перше релігійне об'єднання хіліастично-есхатологічного напрямку православного походження – іеговістів-ільїнців («Десне братство»). Ідейним фундаментом течій хіліастично-есхатологічного напрямку, зокрема, іеговістів-ільїнців, іоаннітів і мальованці, був мелінаризм – вчення про земне Тисячолітнє царство Христа. Есхатологія цих релігійних об'єднань була направлена на боротьбу проти «світу гріха», до якого належали, насамперед, всі державні і суспільні установи, Православна церква, що привело до відкритого протистояння релігійних об'єднань цього напрямку з царським урядом і Православною церквою. В умовах радянської влади проходила поступова трансформація віросповідних основ течій хіліастично-есхатологічного напрямку: есхатологічні акценти, які асоціювалися з антихристом, ідентифікувались з атеїстичною державою. Така позиція яскраво проявилася у віровченні іеговістів-ільїнців, іоаннітів і мальованців.

Релігійні об'єднання харизматичного напрямку православного походження (підгорнівці, інокентіївці, леонтіївці) виникають у результаті трансформації православних сект містичної орієнтації, зокрема христовірів. Євангельського Христа послідовники цих вчень вважають лише одним із людей, в яких втілюється Святий Дух, а тому Його євангельські одкровення не вважають для себе обов'язковими. Головним джерелом віровчення для них було і є одкровення власних харизматичних лідерів. Віросповідні основи цих релігійних об'єднань істотно змінювалися залежно від політичних і соціальних умов, що і було причиною трансформації їх віросповідних основ і зникнення (підгорнівців) із конфесійної карти України.

Всі названі об'єднання були засновані православними і діяли в лоні Православної церкви. Парадоксальним є той факт, що підгорнівці та інокентіївці намагалися відкрито порвати всі зв'язки з

Православною церквою; інокентіївці навіть офіційно зверталися до уряду з проханням надати їм можливість діяти як самостійній церкві. Дещо іншу позицію займають леонтіївці. Сам Леонтій до останньої хвилини життя не поривав зв'язку з православ'ям. Православна ж церква лише обмежилась окремими зауваженнями на адресу своїх опонентів. Очевидно, що загроза втрати великої кількості прихожан закривала і закриває очі духовним ієрархам православ'я на відверто опозиційні рухи всередині церкви, що свідчить, насамперед, про серйозні кризові явища в Православній церкві.

Головною причиною виникнення і становлення релігійного об'єднання Істино православної церкви (ІПЦ) стало утвердження радянської влади і лояльне відношення до неї Православної церкви. Частина прихожан церкви, в силу сформованого світобачення, не могла і не приймала ідеологію та світогляд нової влади. Всі засоби пропаганди ІПЦ і методи боротьби були направлені на відновлення дореволюційного статусу Православної церкви і заперечення насильницької ідеології атеїстичного державного тоталітаризму. Виникнення ІПЦ означало розкол всередині Православної церкви. ІПЦ не заперечувала традиційну Православну церкву, яка стояла на службі атеїстичної держави.

Ми думаємо, що ІПЦ та Істино православні християни (ІПХ) є самостійною релігійною течією. Виникнення ІПХ в лоні ІПЦ в кінці 30-х років ХХ ст. потрібно шукати в результаті тих жажливих репресій, які випали на долю послідовників ІПЦ.

Стержем всього віровчення ІПЦ та ІПХ, її фундаментом є прихід Антихриста, кінець світу і друге пришествя Христа на Землю. В очікуванні Апокаліпсису вони посилаються не на догми і канони Православної церкви, а безпосередньо звертаються до апокаліптичних пророцтв Біблії. Втеча апокаліптичної жінки від червоного дракона в ученні ІПЦ та ІПХ – алегорія. Під жінкою вони розуміють самих себе, а під драконом – радянську владу, від якої їм необхідно спасатися.

ІПЦ та ІПХ із самого початку свого виникнення мали чітку політичну спрямованість. До їх створення посеред релігійних об'єднань православного кореня тільки в скопечтві були поширені політичні мотиви. Крайні есхатологічні погляди ІПЦ та ІПХ, в яких об'єдналося царство Антихриста і швидкий прихід Христа, якраз і

пояснюються фанатичними і в певній мірі екстремістськими прагненнями послідовників цих релігійних об'єднань. Це був дисидентський вид православного протистояння радянському атеїстичному тоталітаризму позбавитися богоборчої влади і своєрідна форма протесту до офіційного православ'я. Падіння тоталітарної радянської держави ще більше посилило позиції ПЦ, ПХ, і, таким чином, примирення між ними і православною церквою найближчим часом не передбачається. Це буде посилювати існуючий розкол, сприяти виникненню нових общин ПЦ, ПХ нової формації, які уже існують в окремих областях України, таких як Одеська, Харківська. Рівненська, а також в містах Вінниці та Чернігові.

Відтак, ми вважаємо, що феномен православного сектантства здатний трансформувати свої віроповчальні основи та релігійну практику в залежності від зміни соціально-політичних обставин і історичних епох.

Список використаних джерел і літератури

1. Буткевич Т. И. Обзор русских сект и их толков / Т. И. Буткевич. – Харьков : Тип. Губерн. правления, 1909. – 684 с.
2. Добротворский И. Люди Божии. Русская секта так называемых духовных христиан / И. Добротворский. – Казань : Б/в, 1869. – 340 с.
3. Дело о Всесоюзной контрреволюционной организации ИПЦ // Отраслевой Государственный архив СБ Украины (ОГА СБ Украины). – Ф. 13. – Д. 387. – Л. 3–44.
4. Лопухин И. В. Духоборцы в начале XIX столетия (Записка 1805 года) / И. В. Лопухин. – Спб. : Б/в, 1897. – С. 52.
5. Молостова Е. В. Жизнь в сочинениях кап. Н. С. Ильина / Е. В. Молостова. – Спб. : Б/в, 1914. – С. 260.
6. Клибанов А. И. Народная социальная утопия в России. Период феодализма / А. И. Клибанов. – М. : Наука, 1977. – 330 с.
7. Панченко А. Христовщина и скопчество: фольклор и традиционная культура русских мистических сект / А. Панченко. – М. : О. Г. И., 2004. – 498 с.

8. Шкаровский М. В. Иосифлянство – течение в Русской православной Церкви / М. В. Шкаровский. – Спб. : Мемориал, 1999. – 310 с.
9. Шугаєва Л. М. Православне сектантство в Україні: особливості трансформації / Л. М. Шугаєва. – Рівне, 2007. – 320 с.

УДК 297.1

Шамсутдинова-Лебедюк Т. Н.

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ІСЛАМ

В статті розкриваються питання становлення цивілізаційної єдності світу та певні аспекти ісламського виклику глобалізації.

Ключові слова: іслам, глобалізація, глобалізаційні виклики, цивілізація, суспільство.

В статье раскрываются вопросы становления цивилизационного единства мира и определенные аспекты исламского вызова глобализации.

Ключевые слова: ислам, глобализация, глобализационные вызовы, цивилизация, общество.

In this article the question of establishment of unity of the world civilization and certain aspects of Islamic call globalization.

Key words: Islam, globalization, globalization challenges, civilization, society.

Постановка проблеми. Сучасний період розвитку людської цивілізації характеризується розширенням і незворотністю процесів глобалізації, суттєвих трансформацій, які охопили усі сфери людського буття.

Термін «глобалізація» з'явився порівняно недавно. Вважається, що його в науковий обіг вперше ввів американський економіст Р. Робертсон у 1985 р. [2, с. 72]. Під це поняття почали підводити різноманітні процеси виходу суспільного життя в усіх його вимірах (економічних, політичних, культурних, інформаційних,